

บทที่ 1

บทบาทของภาครัฐบาล

1.1 การศึกษาบทบาทของภาครัฐบาล โดยวิธี **positive economics** และ **normative economics**

Positive economics เป็นการศึกษาจากการปฏิบัติงานที่เป็นจริงของระบบเศรษฐกิจ โดยศึกษาและวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นจริงของระบบเศรษฐกิจ วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ผลิต และผู้บริโภคและหน่วยเศรษฐกิจต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวนี้อาจสามารถนำมาพยากรณ์พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต

Normative economics หรือ Optimal theory เป็นการศึกษาโดยตั้งเป็นทฤษฎีขึ้นมา และพิจารณากฎเกณฑ์การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดของหน่วยเศรษฐกิจต่างๆว่าควรจะเป็นอย่างไร (What ought to be) รัฐบาลควรจะใช้นโยบายหรือมาตรการทางเศรษฐกิจอย่างไรจึงจะทำให้การทำงานของระบบเศรษฐกิจไปสู่จุดที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่นในทางทฤษฎีเป็นที่ยอมรับกันว่าการแข่งขันอย่างสมบูรณ์จะทำให้การจัดสรร การใช้ทรัพยากรของสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ทำให้สังคมส่วนรวมได้รับสวัสดิการสูงสุด

1.2 สาเหตุที่รัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจ

ตามทฤษฎีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ รัฐบาลสมควรจะเข้ามามีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากรของสังคมให้น้อยที่สุด สาเหตุที่รัฐบาลไม่สมควรเข้าแทรกแซงเนื่องจาก

1. สินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นมาควรเป็นไปตามความต้องการของคนในสังคม
2. รัฐบาลไม่สมควรรวมอำนาจในการตัดสินใจว่าสังคมควรจะผลิตสินค้าอะไร

สมควรกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังประชาชนและสมควรให้กลไกตลาดทำงานอย่างเต็มที่

เหตุผลที่สนับสนุนให้รัฐบาลเข้าไปมีบทบาทในการตัดสินใจผลิตสินค้าและบริการ

1. รัฐบาลสมควรมีบทบาทในการออกกฎหมาย เพื่อรักษากรรมสิทธิ์ของประชาชน
2. ตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ตามสภาพความเป็นจริง

รัฐบาลสมควรเข้ามาแทรกแซงเพื่อให้ทุกส่วนของเศรษฐกิจมีการแข่งขันกันมากขึ้น

3. รัฐบาลสมควรเข้ามาผลิตสินค้าและบริการที่กลไกตลาดไม่สามารถทำงานได้ อาทิเช่น สินค้าสาธารณะ (public goods) ซึ่งไม่สามารถนำมาซื้อขายในตลาดได้ หรือสินค้าและบริการบางอย่างที่ทำให้เกิดผลกระทบภายนอก (externality)

4. รัฐบาลสมควรเข้ามาส่งเสริมการออมของประชาชน โดยสร้างนิสัยให้ประชาชนลดการบริโภคสินค้าที่ไม่จำเป็น

5. รัฐบาลสมควรเข้ามาแก้ไข ความไม่มีเสถียรภาพของเศรษฐกิจ อาทิเช่น สภาวะเงินเฟ้อ และรัฐบาลสมควรป้องกันการผูกขาด

6. รัฐบาลสมควรเข้ามาสร้างความเป็นธรรมในสังคมและกระจายผลประโยชน์ให้เท่าเทียมกัน

รัฐบาลสมควรทำหน้าที่อะไรบ้างในทางเศรษฐศาสตร์

1. หน้าที่ในการจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคม (allocation of resources) โดยการผลิตสินค้าสาธารณะ สินค้าเอกชนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

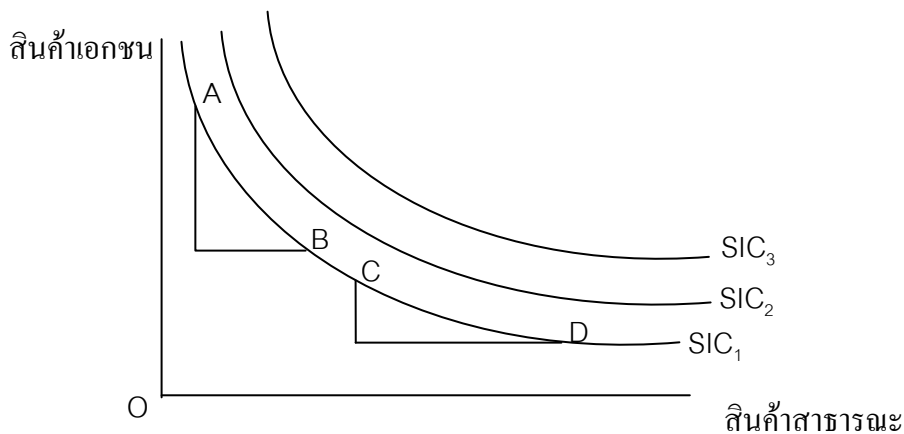
2. กระจายรายได้และความมั่นคง (distribution function) ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากสินค้าที่ผลิตขึ้นมาให้มากที่สุด

3. รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (stabilization function) ให้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นไปด้วยความราบรื่น ไม่ให้มีการว่างงานมากเกินไป และป้องกันไม่ให้อัตราเงินเฟ้อสูงจนเกินไป

หน้าที่ของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ

การจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคม

ทรัพยากร หมายถึง ที่ดิน แรงงาน ทุน และวิทยาการต่าง ๆ มีจำนวนจำกัด แต่ความต้องการของมนุษย์ที่มีต่อการใช้สินค้าและบริการมีไม่จำกัด จึงเกิดปัญหาว่าจะจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคมอย่างไร จึงจะทำให้สังคมได้รับสวัสดิการสูงสุด สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่สังคมต้องการแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ สินค้าสาธารณะ เช่น การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ รัฐบาลเป็นผู้ผลิต สินค้าอีกอย่างหนึ่งคือ สินค้าเอกชน (private goods) เป็นสินค้าที่ซื้อขายในตลาด และอาศัยกลไกราคาในการจัดสรรได้

ให้แกนตั้งคือปริมาณสินค้าเอกชน และแกนนอนคือสินค้าสาธารณะ เส้น SIC คือ เส้นที่แสดงความพอใจที่เท่ากันของสังคม (Social Indifference Curve) ทุก ๆ จุดที่อยู่บนเส้น SIC เส้นเดียวกัน แสดงถึงความพอใจที่เท่ากัน และเส้น SIC โค้งเข้าหาจุดกำเนิด (convex to origin) แสดงถึงกฎการลดน้อยถอยลง (diminishing rate) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก

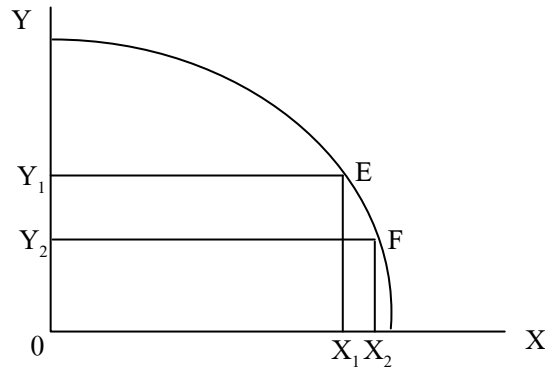
ก) สินค้าที่มีน้อยจะมีคุณค่าต่อผู้บริโภคมาก และสินค้าที่มีมากจะมีคุณค่ากับผู้บริโภคลดลง การย้ายจาก A มา B ผู้บริโภคยินดีเสียสละสินค้าเอกชนจำนวนมากเพื่อบริโภคสินค้าสาธารณะเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่การย้ายจาก C มา D ผู้บริโภคยินดีเสียสละการบริโภคสินค้าเอกชนจำนวนเล็กน้อย เพื่อบริโภคสินค้าสาธารณะจำนวนมาก เนื่องจากจุด D ผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าสาธารณะจำนวนมาก ทำให้คุณค่าของสินค้าสาธารณะลดลง

ข) ที่จุด D แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทในการผลิตสินค้าสาธารณะมากแล้ว ทำให้เอกชนถูกจำกัดสิทธิต่างๆ ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ สังคมยินยอมที่จะเสียสละสินค้าสาธารณะจำนวนมากเพื่อแลกกับสินค้าเอกชน จำนวนเพียงเล็กน้อย

ค) ที่จุด A แสดงว่าเอกชนเข้ามามีบทบาทในการผลิตสินค้าและบริการจำนวนมาก สังคมจึงยินยอมเสียสละสินค้าเอกชนจำนวนมากเพื่อแลกกับการได้รับสินค้าสาธารณะเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม 2546 หน้า 13-41)

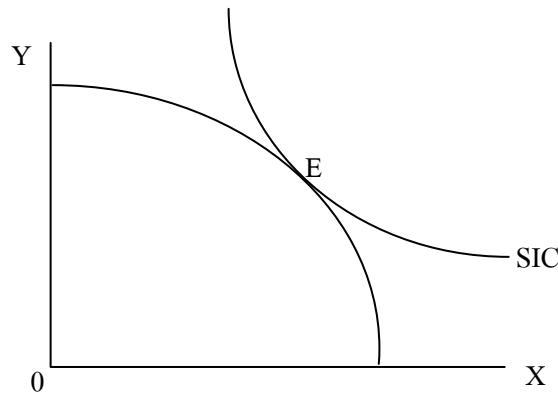
1.3 ประสิทธิภาพในการผลิตของสังคม

ความสามารถในการผลิตของสังคม แสดงโดยเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต (Production Possibility Curve : PPC) สมมติว่าสังคมผลิตสินค้า X และสินค้า Y การผลิตที่มีประสิทธิภาพจะโค้งออกจากจุดกำเนิด (concave from the origin)

ให้ X คือสินค้าที่ผลิตโดยรัฐบาล และ Y คือปริมาณสินค้าที่ผลิตโดยเอกชน ภาคเอกชนมีความถนัดในการผลิตสินค้าเอกชน ภาครัฐบาลมีความถนัดในการผลิตสินค้าสาธารณะ การย้ายจุดของการผลิตจากจุด E มาจุด F แสดงว่ามีการลดการผลิตสินค้าโดยภาคเอกชน ในปริมาณ $Y_1 Y_2$ และเปิดโอกาสให้ภาครัฐบาลได้ผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นในปริมาณ $X_1 X_2$

การจัดสรรการใช้ทรัพยากร เพื่อให้สังคมได้รับสวัสดิการสูงสุด

ที่จุด E ซึ่งเป็นจุดสัมผัสระหว่างเส้น PPC กับเส้น SIC แสดงว่าที่จุดที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิตนั้น ความชันของเส้น PPC เท่ากับความชันของเส้น SIC

ความชันของเส้น PPC คือ อัตราการทดแทนกันระหว่างการผลิตสินค้า X กับสินค้า Y หรือเรียกว่า “Marginal Rate of Transformation between X and Y ” (MRT_{XY}) สำหรับความชันของเส้น SIC คือ Marginal Rate of Substitution between X and Y (MRS_{XY})

ดังนั้น
$$MRT_{XY} = MRS_{XY}$$

ตัวอย่าง กำหนดให้สมการของ PPC คือ

$$X^2 + Y^2 = 200$$

และให้ utility function คือ

$$U = \sqrt{XY}$$

จงหาปริมาณ X และ Y ที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดของการผลิต

$$\text{Maximize } U = \sqrt{XY}$$

Subject to

$$X^2 + Y^2 = 200$$

เขียนเป็นสมการ Lagrangian function ได้ดังนี้

$$L = X^{1/2} Y^{1/2} + \lambda [X^2 + Y^2 - 200]$$

$$L_x = \frac{1}{2} X^{-1/2} Y^{1/2} + 2\lambda X = 0 \quad \text{_____}(1)$$

$$L_y = X^{1/2} \frac{1}{2} Y^{-1/2} + 2\lambda Y = 0 \quad \text{_____}(2)$$

$$L_\lambda = X^2 + Y^2 - 200 = 0 \quad \text{_____}(3)$$

$$\frac{(1)}{(2)} \frac{\frac{1}{2} X^{-1/2} Y^{1/2}}{X^{1/2} \frac{1}{2} Y^{-1/2}} = \frac{-2\lambda X}{-2\lambda Y}$$

$$\frac{Y}{X} = \frac{X}{Y}$$

$$X^2 = Y^2$$

แทนค่า $X^2 = Y^2$ ใน (3)

$$2X^2 = 200$$

$$X^2 = 100$$

$$X = 10$$

$$\therefore Y = 10$$

$$U = \sqrt{(10)(10)} = 10$$

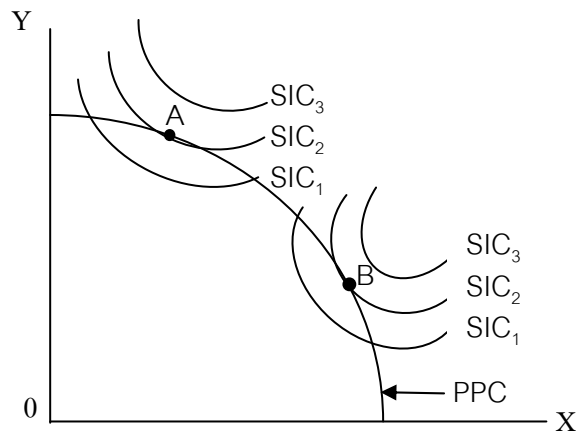
การหาความชันของเส้น PPC

$$\begin{aligned} \text{จาก } X^2 + Y^2 &= 200 \\ Y^2 &= 200 - X^2 \\ 2YdY &= -2XdX \\ \frac{dY}{dX} &= -\frac{X}{Y} \end{aligned}$$

การหาค่า MRS_{XY} จากสมการ $U = X^{1/2} Y^{1/2}$

$$MRS_{XY} = \frac{\partial U / \partial X}{\partial U / \partial Y} = \frac{\frac{1}{2} X^{-1/2} Y^{1/2}}{X^{1/2} \frac{1}{2} Y^{-1/2}} = \frac{X}{Y}$$

การเปลี่ยนแปลงของเส้น SIC

จุดต่างๆ บนเส้น PPC ถือว่าเป็นจุดของการผลิตที่มีประสิทธิภาพ แต่จุดใดจะเป็นจุดที่ถูกเลือกสำหรับการผลิตขึ้นอยู่กับว่าเส้น SIC สัมผัสที่จุดใด สมมติว่าจุดสัมผัสคือจุด A แสดงว่าในขณะนั้นสังคมต้องการให้ภาคเอกชนเข้ามาผลิตสินค้าและบริการให้มากขึ้น แต่ถ้าจุดสัมผัสคือจุด B แสดงว่าสังคมต้องการให้รัฐบาลเข้ามาผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น